

Pastoral Himayeden Neoliberal Haz Toplumuna Acının Üçlü Doğası Üzerine

İbrahim ÇÖLLÜ¹

¹ Ph.D. Candidate, Ankara University, Department of Public Law (ORCID ID: 0000-0002-5952-9676)

Özet

Neoliberal hegemonya, toplumların sadece ekonomik ve siyasi yapılarını değiştirmekle kalmamış aynı zamanda bu toplumların üyeleri olarak neoliberal öznelerin duygusal dünyalarını da dönüştürmüştür. Günümüzde hegemonik neoliberal düzenin sürdürülmesinde hazzın üstünlüğü ve acının müstehcenleştirilerek yok edilmesi iki temel duygulanım biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Neoliberal toplumlar farklı düşünürlerce farklı biçimlerde tasvir edilmişlerdir. Palyatif toplumdan akışkan modern toplumlara kadar birçok toplum modelinin betimlenmesinin temelinde neoliberal siyasal rasyonaliteye hakimiyet vurgusu yatmaktadır. İçinde yaşadığımız toplumda yaşam ve verimlilik övülürken acı ve olumsuzluk gizlenmektedir. Neoliberal toplumlar birer performans ve olumluluk toplumlarıdır. Bu makalede acının toplumsal ve siyasal gelişime koşut bir biçimde gelişiminin ana momentleri vurgulanmaya çalışılacaktır. Bunun için toplumsal gelişimin üçlü doğası üzerinden bir düşünce geliştirilerek acının da üçlü doğası olabileceği iddia edilecektir. Modernlik öncesi pastoral acıdan, acının ahlaklaştırıldığı neoliberal topluma uzanan süreçte acının dönüşümü üzerinde durulacaktır. Sonuçta insanın siyasal bir hayvan olduğu vurgusuyla, içinde bulunduğumuz neoliberal haz toplumunda yerinden edilmiş acının doğası üzerine düşünme teşvik edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Neoliberal toplum, pastoral acı, akışkan acı, acının üçlü doğası, neoliberal özne, acının sonu

On the Triple Nature of Pain from Pastoral Patronage to a Neoliberal Society of Pleasure

Abstract

Neoliberal hegemony has not only changed the economic and political structures of societies, but also transformed the emotional worlds of neoliberal subjects as members of these societies. Today, the dominance of pleasure and the elimination of pain by obscene appear as two basic forms of affect in maintaining the hegemonic neoliberal order. Neoliberal societies have been portrayed in different ways by different thinkers. The emphasis on the dominance of neoliberal political rationality underlies the description of many societies, from palliative to liquid modern societies. The society we live in, life and productivity are praised, while pain and negativity are hidden. Neoliberal societies are societies of performance and positivity. In this article, the main moments of the development of pain in parallel with the social and political development will be emphasized. For this reason, it will be claimed that pain can also have a triple nature by developing an idea on the triple nature of social development. It will focus on the transformation of pain in the process from pre-modern pastoral pain to neoliberal society where pain is moralized. Finally, with the emphasis on human being as a political animal, reflection on the nature of displaced pain in our neoliberal pleasure society will be encouraged.

Keywords: Neoliberal society, pastoral pain, liquidity of pain, triple nature of pain, neoliberal subject, end of pain.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar

İbrahim ÇÖLLÜ

PhD Candidate, Ankara University, Department of Public Law

E-mail / E-posta

colluibrahim@gmail.com

Manuscript Received / Gönderim Tarihi

March 10, 2023 / 10 Mart 2023

Revised Manuscript Accepted / Kabul Tarihi

May 8, 2023 / 8 Mayıs 2023

To Cite This Article / Kaynak Göster

Çöllü, İ. (2023). Pastoral Himayeden Neoliberal Haz Toplumuna Acının Üçlü Doğası Üzerine, *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, Vol. 17, 29-47.

Pastoral Himayeden Neoliberal Haz Toplumuna Acının Üçlü Doğası Üzerine

“Ruhun üç değişimini anlatacağım size:
ruhun nasıl deve, devenin aslan, aslanın
da en sonu çocuk olduğunu”
Nietzsche, Böyle Buyurdu Zerdüşt

GİRİŞ

Acı, özünde mahrem bir deneyim gibi algılansa da içerdiği çok boyutlu yapısıyla, sosyal ve kültürel bir fenomendir. Bireysel bir deneyim biçimi olarak, toplumsal ilişkilerden azade değildir. Acının anlamlandırılması, acı çekenin içinde yaşadığı toplumun, var olduğu kültürel dünyanın ve tarihsel gerçeklikle kurduğu bireysel ilişkinin bir yansımasıdır. Acı yoluyla birey, içinde bulunduğu dünyanın kültürel tasarımıyla ilişkiye girme olanağını yakalar. Acı, bireyin dünyasını temsil eden bir anlam ve değerler sistemine yönelik bir saldırıya verilmiş fizyolojik bir yanittir. Karmaşık bir kültürel duyguyu ifade etse de, acıya verilen anlam, iktidar biçimlerine ve dolayısıyla toplum biçimlerine göre değişir. Sadece acının anlamı değil, aynı zamanda, acıya yönelik tavır takınma biçimini de etkiler toplum biçimleri. Modern öncesi topluluklarda iktidar, kendisini olumsuz boyutuyla acı çekme üzerinden inşa ederken, modern toplumlarda şiddetle kurulan ilişkinin değişmesiyle birlikte acı, disipline edici bir işlev kazanmıştır. Modern zamanlarda acı, görünmez hale getirilmiş; modern siyasal iktidar acı nesnesi olarak bedenleri, disiplin kurumlarında, verimli üretici metotlara havale etmiştir (Han, 2022, s.19-20). Bu bakımdan, acının ve şiddetin izlerini bedenlerde görmek mümkün değildir. Acının takip edilebileceği bir nesne olarak beden, toplumsal olanla ilişkiyi göstermesi bakımından önemli bir simge konumundadır. Beden antropolojisine yönelik araştırmalarda, bedenin bir analiz nesnesi oluşundan yararlanılarak, bedenin hem toplumların hem de insanın özünün anlaşılmasında çarpıcı bir kültürel anlamlar odağı olduğu düşünülmektedir. Acının kültürel ve sosyal yapısının anlaşılması için bedenin çektiği acıların simgesel dönüşümü üzerinde durmak gerekmektedir (Breton, 2010, s.18).

Acının karmaşık doğası, bireyin toplumla kurduğu ilişkiyi belirsiz kılar. Acı çeken bireyin, bu deneyimi diğerlerine aktarması, bir yönüyle, sahip olduğu dil ve kavramsal repertuara

bağlıdır. Dolayısıyla acı, aynı zamanda dilsel bir deneyimdir. Acıya dair tasvirin zenginliği veyahut kısırlığı kişinin ifade deneyimine ve kelime dağarcığına/repertuvarına/belleğine sıkı sıkıya bağlıdır. İlginçtir ki, dağarcık/repertuar kelimesi, günlük hayatta, kelime haznesi/belleği anlamında kullanılıyor olsa da, kelimenin etimolojisine bakıldığında ; indeks, katalog veya takvim anlamlarına işaret edildiği görülmektedirⁱ. Kelimenin daha sonraki kullanımlarında, alternatif bir tıp yöntemi olarak ‘homeopatide’ kullanılan bir kitaba da gönderme yapıldığı ve bu kitapta, homeopatinin uygulanma alanı olan semptomların ve tedavilerin listelendiği anlaşılmaktadır. Yunanca kökenli ‘Homeopati’ kelimesi ise etimolojik olarak ‘benzer’ anlamına gelen ‘homoios’ ile acı çekmek anlamına gelen ‘patheia’ kelimelerinden türetilmiş bir kavram olarak ön plana çıkmaktadırⁱⁱ. Literatürde, homeopati normal tıbbi yollarla teşhis ve tedavisi yapılamayan çeşitli hastalık ve acılardan muzdarip vücudun bir bütün olarak iyileşmesini amaçlayan alternatif bir yöntem olarak tarif edilmektedir. Bu yöntemle, hastada benzer acılar oluşturup vücudun bu belirtilere karşı kendini doğal yollarla koruması amaçlanmaktadır. Ana akım tedavilerden farkının, hastaya veya acı çekene bir bütün olarak yaklaşması ve hastalığın ana kaynağını tespit etmeye çalışması ve böylelikle hastalığın belirtilerini de ortadan kaldırarak tedavi etmesi olduğu söylenebilir. Bu yöntemlerle, baş ağrılarından depresyona, panik ataklardan anlamsız korkulara, nedensiz kriz ataklarından uzun süren uykusuzluklara hastaya acı veren birçok belirtinin bütüncül tedavisi amaçlanmaktadır. Bir başka ifadeyle, homeopatide, hastanın acılarının kaynağı, bir bütüne gönderme yapılarak teşhis edilmeye çalışılmaktadır. Acının gerek bir belirti olarak kendisini göstermesi gerekse bir neden olarak hastalık kaynağı sayılması ve devamında tedavi yöntemlerinin sözlük/indeks dağarcığını oluşturması, onun siyasal ve toplumsal süreçlerle olan yakın ilişkisini de ortaya koyar. Nasıl ki, acının teşhisi için bir kelime dizini oluşturuluyorsa, tarih boyunca yaşanan siyasal ve sosyal dönüşümlerin de -yaşattığı acılar üzerinden- insanlığa yeni bir alfabe ve kavramsal set hediye ettiği söylenebilir. Modern toplumun yaşadığı radikal anlam ve değer krizinin özünde, insanların çektiği acılara verilen adların ve nitelendirmelerin artık geleneksel anlamlarını taşıyamaması yatmaktadır. Postmodern dünyayı karakterize eden dönüşümlerden biri de, kavramlar ile taşıdıkları anlamlar arasındaki uyumsuzluktur. Bu dünyada, özgürlük, egemenlik, devlet, demokrasi ve hukuk gibi kavramlar, neoliberal tahakküm iktidar teknolojileri doğrultusunda yeniden anlamlandırılmıştır (Crockett, 2011, s.1). Hiç şüphesiz, yeniden anlamlandırılan bir olgu da, acı ve onunla yaşama stratejileridir.

Anlam ve iktidar arasında derin bir ilişki bulunur. Bu derin ilişkinin günümüzde yaşadığı uyumsuzluğun yaratılmasındaki sorumlu aktör, siyasal iktidarlardır. Nietzsche'ye göre, anlamak, aslen bir acı hissi ve yabancı bir gücün tanınmasıdır. Güçlü olan, acı verici vuruşlarla kendisini ötekine dayatır. Ötekinin yaraları, aslen güçlünün işaret dilidir. Böylesi bir özel işaret dilinin verdiği ıstıraptan kaçınabilmenin yolu, ötekinin fethini kolaylaştırmaktan geçer. Bu nedenle, hızlı anlama, mümkün olduğunca az sayıda darbe alma amacına hizmet eder (Nietzsche, 2019, s.266). Hızlı anlamamanın/kavramanın zekâyla bağlantısını kuran bir eğitim literatürünün de bu bağlamda, iktidar tertibatıyla olan derin bağlantısı üzerine düşünülmelidir. Nietzsche'nin açtığı hattan ilerleyen Fransız filozof Rancière de acı, anlam ve siyaset arasındaki bağa dikkat çeker. Rancière'e göre, -Aristoteles'e referansla- insan denilen siyasi hayvanın siyasiliğini kuran şey, onun sadece konuşma yetisine sahip oluşundan ibaret değildir (Rancière, 2011, s.19). İnsanın siyasi karakterini ortaya koyan, onun bir logos'a sahip olmasıdır. Bu logos sayesinde ki, insan sadece acı ve hazzı belirten bir sesten fazlasına sahip olduğu iddiasında bulunabilir. Logos'un ortaya koyduğu şey, neyin adil neyin adaletsiz olduğudur. İnsanın bir adaletsizliği ortaya koyabilmesi, logos sayesinde, aksi takdirde ortaya konulan sadece ses çıkartmadan ibaret olacaktır. Bir başka anlatımla, sesin söze dönüşümünü mümkün kılan, insanın siyasal bir varlık olma kapasitesidir.

(...) bir dayanın yarattığı nahoş his ile bu dayak yüzünden hissedilen incinme arasındaki sınır tam olarak nerede çizilir? Ayrımın tam da bir acının söylemsel ifadesi ile bir iniltinin sesli ifadesini birbirinden ayıran logos üzerinde belirlendiği söylenebilir. Ancak yine de hoşnutsuzluk ile incinme arasındaki farkın hissedilmesi gerekir, üstelik dil aracılığıyla aktarılabilir bir şey olarak, iyi ile kötünün ayrımı üzerine kurulu bir topluluğu tanımlayan bir şey olarak hissedilmelidir (Rancière, 2011, s.20).

Kültürel bir fenomen olarak acı, içinde olduğu siyasal ve toplumsal süreçlerin dönüşüm biçimine bağlıdır. Modernlik öncesi topluluklardaki acı, Tanrı ile olan ilişkiye göre belirlenirken, modernliğin tarihsel koşullarında acı, her türlü duygu gibi toplumsal üretim biçimlerinin bir standardına indirgenmiştir. Modernliğin yeni bir aşaması olarak neoliberal haz toplumlarında ise acı, müstehcenleştirilerek/pornolaştırılarak yok edilmektedir.

Sosyal ve siyasal kuramda, felsefi-tarihsel kategorilerin üçlü bir yapı içerisinde açıklanması, yaşanan dönüşümün temel göstergelerinin anlaşılması bakımından önemlidir. Bunun kapsamlı bir örneğini, siyasal iktidarın dönüşümü üzerinden Foucault'nun siyaset kuramında görmek mümkündür. Foucault'ya göre, modern siyasal iktidarın Hristiyan kökenleri

bulunmaktadır. Pastoral iktidar olarak kavramsallaştırdığı bu iktidar tipini modern dönemlerde disiplinci iktidar ve biyo-iktidar veya toplum izlemiştir. Acının da bu iktidar biçimlerine uyumlu bir şekilde dönüştüğünden bahsetmek mümkündür. Bu çalışmada, kuramsal olarak birbirini izleyen üçlü toplum biçimlerine eşlik eden bir acı etiğinden ve dönüşümünden bahsedilecektir. Bunlar sırasıyla; pastoral acı, modern acı ve acının müstehcenleşerek yok oluşudur. Bunun için, her üç acı biçimini var eden siyasal iktidar tipleri ve onların tahakküm rejimleriyle olan ilişkisi açıklanmaya çalışılacaktır. Neoliberalizmin toplumsal, siyasal, ekonomik boyutlarının ötesinde siyasal bir rasyonalite olduğundan hareketle inşa ettiği öznelliklerin ruhsal koşullarına değinilecektir. Bu boyutun, kendisini, en çok neoliberal toplumunun fantezi metafiziği olarak haz anlayışında ve onun acıyı-ölümü-negatifliği gizleme becerisinde gösterdiği savunulacaktır.

ACININ İMANLA İMTİHANI: PASTORAL ACI

Modernlik öncesi dönemlerde acının görünümü en açık biçimde, Tanrı ve insan arasındaki ilişkide kendisini göstermektedir. Bu ilişkiyi, temelde pastoral himayenin dışı vurumu ve pastoral acı şeklinde ifade etmek mümkündür. Pastoral kavramı, bir siyasal iktidar örgütlenme biçimi olarak, Foucault'nun yönetimsellik kavramını açıklarken değindiği modern iktidar öncesi bir aşamadır. (Foucault, 2013, s.110). Hristiyanlık öncesi Doğu'da ve özellikle Doğu Akdeniz medeniyetlerinde çok sık karşılaşılan bir tema olan pastoral iktidar biçimi, Tanrı ile insanlar arasında kurulan temel bir ilişkiyi anlatır. Tanrı, insanların çobanıdır ve kral, Tanrı'nın çobanlık vazifesini geçici olarak kullanan bir vekilden ibarettir. Tanrı'nın insanlarla kurduğu bu ilişkiyi kötüye kullanan ve onları doğru topraklara götüremeyen ve rehberliği yeterince güvenle yapamayan kral da kötü bir kral olacaktır. Özünde bir 'Çoban-Sürü' metaforu üzerinden dinsel bir iktidar biçimini anlatan pastoral iktidar, bir toprak üzerinde değil, bir sürü üzerinde uygulanır. Dolayısıyla hareket halindeki çokluğu yönetmeyi amaçlar. Pastoral iktidarın varlık sebebi, sürünün selametidir. Bu selamet, sürünün iyi geçinmesi, karnının doyurulması ve verimli otlaklara götürülmesi ile mümkündür. En iyi çoban, sürüsündeki koyunları en iyi besleyen çobandır. Bu nedenle, pastoral iktidar, bir ihtimam iktidarındır. Ayrıca, pastoral iktidar, bireyselleştirici bir iktidardır. Çoban, akşam olunca sürüdeki koyunları tek tek sayar, zayıfları kucağına alır ve onu özenle besleyerek bireysel bir şefkat duygusuyla onu iktidarına eklemler. Çoban, her şeyini sürüye borçludur ve kriz anlarında sürü uğruna kendisini feda etmesi beklenir (Foucault, 2013, s.112-113).

Gerçekten de Musa, kaybolmuş bir koyunu kurtarmak için sürünün tamamını terk etmeyi kabul etmiş birisidir. Sonunda koyunu bulur, omuzlarının üzerinde geri getirir ve o anda, feda etmeyi kabul ettiği sürünün yine de kurtulmuş olduğunu görür. Tam da sembolik olarak, onu feda etmeyi kabul ettiği için kurtulmuştur (Foucault, 2013, s.116).

Pastoral iktidarın paradoksu da burada yatar: Bir kişinin bütün için fedası ve bütünün bir kişi için feda edilmesi. Pastoral iktidarın barındırdığı bu paradoksu en iyi biçimde Eyüp Peygamber hikâyesinde görürüz. Onun çektiği acılar, bireysel gibi görünse de yansımaları hem modernlik öncesi iktidar işleyişini göstermesi hem de acının pastoral boyutunu göstermesi bakımından acının tarihsel gelişiminde merkezi bir yer tutar. Pastör ve sürü arasındaki ilişki, temel bir ilişki biçimi olarak, aynı zamanda dini örgütlenmeyi de ifade eder. Tanrı'nın selamete götürmek amacıyla güttüğü insanların bu ilişkiyi yeterince kuramadıklarında içine düştükleri bunalımın adı, pastoral acı olmaktadır.

Eyüp Peygamberin hikâyesinde, haksızlık ve acı karşısında sınanan imanın pastoral himayesi konu edilir. İyilik dolu ve imanlı birinin çektiği acılara karşılık gerek kendisi gerekse çevresinin yaşadığı deneyimler önemlidir. Bu hikâyede, savaş, şiddet, yoksulluk, hastalık, depresyon ve sevilen yakınların ölümü gibi insanlığın başına gelen klasik ve evrensel acı deneyimleri üzerinden olumsuz duygularla yüzleşmelere yer verilir. Suçsuzken çekilen acılar veya olumsuzluğun yoğun olduğu hayat biçimlerinin taşıdığı acıların anlamsızlığına verilen bir cevap olarak okunabilecek bu metinde, terk edilmişlik üzerinde düşünülmesi teşvik edilir. Tanrı'nın tasarladığı dünya salt iyiliklerle dolu değildir. Felaketlere ve günahlara boğulmuş bu dünyada, acılardan kurtulmanın yolu, yine acı çekmek olarak gösterilir. İmanın özü, çile ile hemhal olmasıdır. Eyüp Peygamber'in yüzleşmek zorunda kaldığı sorun şudur: İman olmadan belirsizliklerle baş etmek mümkün müdür? Gerçekten de dünyanın ve onun uzantısı olarak görülebilecek acı ve felaketlerin anlamlandırılması, bireyin içine düştüğü dünyayı konumlandırması ile yakından ilişkilidir. İman temelinde dünyanın kurgulanması, acının da ancak imanla açıklanmasını zorunlu hale getirir. Öte yandan, Eyüp Peygamber kitabının giriş kısmında, çekilen acıların günahların sonucu olduğu şeklindeki mantıksal uzlaşıya bir itiraz söz konusudur. RAB, "Kulum Eyüp'e bakıp da düşündün mü?" dedi, "Çünkü dünyada onun gibisi yoktur. Kusursuz, doğru bir adamdır. Tanrı'dan korkar, kötülükten kaçınır. (Eyüp 1-8) Hikâyenin devamında, anlamsız nedenlerle çekilen acıların, Tanrı ile kurulacak ilişkiyi yoğunlaştırdığı düşüncesine yönlendirilir. Nasıl ki Kutsal Kitaptaki "İlk Günah" anlatısı, insanların yaşadıkları felaketlere kendilerinin neden olduğuna dair suçluluk imalarıyla dolu bir açıklama

niteliğindeyse, Tanrı'nın himayesinden koptuğunu düşünen iyi ve dindar bir adamın çektiği maddi ıstırapları anlamlandırmaya çalışan Eyüp Peygamber hikâyesi de, aynı şekilde, belirsizliğe karşı siyasal-teolojik bir anlatı olarak kabul edilmelidir. Bu belirsizlik, özünde, dürüst bir adamın kendi isteğiyle güvendiği Tanrı tarafından aldatılması üzerine düşüncelerinin ve hislerinin değişimine odaklanır (Bloch, 2013, s.189-190). Acı çeken Eyüp, acısının kaynağı olarak düşündüğü Tanrı ile iletişime geçmek istemekte ve insanlığın sorduğu o kadim soruyu tekrarlamaktadır: "Tanrı nerede?". Ernst Bloch (2013, s.191), On Emre ve Yasa'ya bağlı Yahudiliğin Eyüp Kitabını, tehlikeli bir metin olarak gördüğünü söyler ve Tanrı'nın varlığını sorgulayan ifadeleri sebebiyle metni, geç dönem Yahudi Aydınlanmasının bir parçası olarak görür. Dahası konuşmaları da Platon'un diyaloglarına benzetir. Geleneksel yorumlarda sabrın simgesi olarak gösterilen Eyüp Peygamberi, Şark dünyasının Arap Faust'u olarak yorumlayanlar da olmuştur (Bloch, 2013, s.205). Onun özellikle Tanrı'yı kötülere göz yummakla itham ettiği sözleri, *teodise* sorunununⁱⁱⁱ tartışılması bağlamında önemlidir: "Kaç kez kötülerin kandili söndü, Başlarına felaket geldi, Tanrı öfkelendiğinde paylarına düşen kederi verdi? Kaç kez rüzgârın sürüklediği saman gibi, Kasırganın uçurduğu saman çöpü gibi oldular? 'Tanrı babaların cezasını çocuklarına çektirir' diyorsunuz, Kendilerine çektirsin de bilsinler nasıl olduğunu" (Eyüp 21, 17-19). Eyüp Peygamber, sadece Tanrı'nın haksızlıklara göz yummasına değil, aynı zamanda salt kudreti sayesinde sorumluluk taşımamasına da isyan eder.

Belirsizlikle yaşama veya onunla baş edebilme sorunu insanlığın tarihiyle yaşittir. Gerek maddi dünyanın işleyiş biçimi gerekse manevi dünya hakkında çok az şeyin bilindiği zamanlarda, muhtemelen yaşamın idamesi her bakımdan zorluklarla doluydu. Gündelik yaşamın çok kısa vadelerle sağlanabildiği bir dünyada yaşanan olumsuzlukların nedeni, bir yönüyle, insanların kendi suçu olarak düşünülmüştür. Toplumsal yaşamı istikrarsızlaştıran böylesi bir belirsizlik ortamı insanları kesinlik kaynaklarına yönlendirmekteydi. Bu kesinlik kaynakları, başlarda, büyücüler iken daha sonra Tanrı ve onların vekilleri ve kolektif otoriteler şeklinde başkalaşım göstermişse de, insanların, gerek vicdanlarını teslim etmek için gerekse belirsizliklere karşı güvende hissetmek için kesinlik odakları icat etme ihtiyacı tarih boyunca hep devam etmiştir (Wallerstein, 2013, s.45 - 46). Modernlik öncesi acının simgeleştiği ve sabır ile isyan arasında gidip gelmenin yansıdığı bir metin olarak Eyüp Peygamber hikâyesinde, ıstırap ve felaket; iletişimsizliğin ve pastoral himayeden yoksunluğun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

MODERNİTE VE ACI: ACININ STANDARDİZASYONU

Zygmunt Bauman, moderniteyi, saplantılı ve takıntılı bir şekilde her şeyin modernize edildiği bir süreç olarak tanımlar (2017, s.14). Modernize etmek, eritmek, akışkanlaştırmak ve eritmek demektir. Modern dünya, kendisine uygun ve istenildiği an eritmeye hazır katılıkların inşa edildiği bir dünyadır. Bir başka anlatımla, yaşadığımız toplumda da halen var olan bazı katılıklara ve kutsallıklara hâkim ekonomik-toplumsal süreçlerin işleyişini engellemediği için müsamaha gösterilmektedir. Modern toplumun üyelerinin yaşadıkları acılar da bu çerçevede şekillenir. Bu acılar da belli bir katılığa sahiptir fakat istenildiği zaman vazgeçilebilir, değiştirilebilir, zevk alınabilir ve de en önemlisi buharlaştırılabilir. Bu açıdan, modernliğin sunduğu acılar toplumsal ilerleyişe engel çıkartabilecek cinsten olamaz. Bunun için, acıların belli bir standarda kavuşturulması şarttır. Aynının üretimi, bir yönüyle içeriği ve şekli ve muhtemel riski önceden hesaplanabilir bir acı üretimidir. Modern yaşamın acıları standartlaştırma isteğini en bariz şekilde modernliğin ölümle olan karşılaşmalarında görürüz. Modern bilim, hiçbir sorunun ve acının nedensiz olamayacağını iddia eden bir metodolojiye sahiptir. Büyüsü bozulan dünyanın sırlarını da deşifre etmek üzere bir söylemle kendisini sunar. Bireyin yaşamı algılama biçimi üzerine kurduğu tahakküm yöntemleriyle acıları listeler, sebeplerini kodlar ve sonra da her bir acının bilimsel analizinin bir uzantısı olarak çözümler üretir. Bunun dışındaki acı kaynaklarını ise bir sapma olarak dışlar. Bunu yaparken, her tür duygusal dışavurumu modern toplumun gelişmesi bağlamında değerlendirir ve onu belli ikilikler içine hapseder. Yoksulluk acısı zenginlikle, işsizlik acısı istihdam oranlarıyla, başarısızlık acısı performans ölçüleriyle birlikte söylemselleştirilir.

Freud, insanların yaşamdan neyi talep ettikleri şeklindeki temel bir soru etrafında, uygarlığın üzerinden atamadığı huzursuzluğun kaynağını sorgulamıştır. İnsanlar, yaşamlarında neyi arzular? Gündelik yaşamlarında yapıp ettikleriyle yaşamın gerçek amacı olarak neyi sunarlar? Aslında, bu sorunun yanıtı, basit ve sıradandır: İnsanlar, hep mutluluğun peşindedir ve tüm amaçları buna yöneliktir. İnsanlık uzun zaman yaşamın amacını din ile irtibatlı bir biçimde yorumlamış, dinle ilgili sorular ise karmaşıklığını ve belirsizliğini korumuştur. Modern yaşamın egemen olmasıyla birlikte –bir anlamda büyüsünün bozulmasıyla- yaşamın amacının ne olduğu sorusu daha iddiasız bir soru olan mevcut yaşam ile amaçlananın ne olduğu sorusuna indirgenmiştir (Freud, 2011, s.36). Mutluluğun peşinde olan insanlar, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için iki yönlü bir çaba içerisine girer. Bunlardan geniş anlamli olanı, acı ve

keyifsizliğin yokluğu olarak kendisini gösterirken daha dar olanı, yoğun haz duygularıyla yaşamayı hedefler. Acıdan korunmanın bir yolu, içgüdülerin köreltilmesi iken diğeri ise daha fazla toplumsal amaçlara hizmet edecek cinstendir:

Acıyı önlemenin diğeri bir tekniği, ruhsal aygıtımızın olanak tanıdığı ve kendisine büyük bir işlevsel esneklik kazandıran, libido kaydırmalarıdır. Burada amaç, içgüdülerin hedeflerini, dış dünya tarafından engellenmeyecekleri bir alana aktarmaktır. Buna içgüdülerin yüceltilmesi yardımcı olur. En büyük kazanç, ruhsal ve entelektüel çabadan kaynaklanan haz edinimlerini yeterince artırmayı başarmakla sağlanır. Bu durumda kader insana pek bir zarar veremez (Freud, 2011, s.39).

Modernliğin kurguladığı bir haz ilkesi programıyla yönetilen toplumsal yaşam, dış dünya ile karşılaştığında daha ılımlılaşır ve gerçeklik ilkesine dönüşmek zorunda kalır. İnsanları gerçeklik ilkesiyle tanıştıran acı kaynakları söz konusudur. Freud'a göre, bireylerin huzursuzluğuna neden olan acı, onları üç yönden kuşatır (Freud, 2011, s.37). Bunlardan ilki insanın kendi bedenidir; ikincisi, dış dünyadır ve üçüncüsü, toplum ve devlettir. İnsanlık ilk iki mutsuzluk kaynağını kaçınılmazlığı ve karşı konulamazlığı nedeni ile kabul etmek zorunda kalmış ise de üçüncü mutsuzluk kaynağı olan toplumsal acı kaynağına itiraz etmiştir. İnsanların aile, toplum ve devlet içindeki ilişkilerini yönetmedeki yetersizliğinden kaynaklanan bu acıdan en başta uygarlık sorumludur. İçgüdülerini yücelterek bastırmak zorunda kalan insan, özellikle, içindeki şiddet duygusunu bastıramadığı ölçüde, bir suçluluk duygusuyla karakterize olmak durumunda kalmıştır. Uygarlık, bireyden sadece cinsel enerjiyi talep etmemiştir. Uygarlığın modern insandan başka bir talebi de, "komşunu kendin gibi sev!" buyruğunda gizlidir. Freud, böyle bir buyruğun yerine getirilmesindeki imkânsızlığın altını çizer (2011, s.66-67). İnsanlar neden buna mecbur olsun ki? Böyle bir sevme mecburiyetini yerine getirmenin seven tarafa ne faydası olacaktır? İnsanlardan sevgi talep etmenin kısıtlı bir enerjiyi tüketme talebi olduğu düşünüldüğünde, böyle bir eylem neden boşa harcansın ki? Komşumuzu sevebilmemiz için onun bize benzemesi gerekir. Ancak ve ancak bana benzeyen, kendi idealimi onun kişiliğinde görebildiğim bir komşuyu sevebilirim. Böylesi nitelikleri haiz bir komşunun acısını paylaşabilirim. Dolayısıyla, bana yabancı olan ve değerlerini benimsemediğim komşunun acısı da bana o kadar uzak olacaktır ve böyle bir buyruk hiç uygulanmayacaktır. Modern toplumların yabancıyla kurmakta zorlandığı ilişki, acıyla kurduğu ilişkiyle benzer bir yol izler. Modern toplum bilmediği, tanımadığı, yabancı acılara karşı nasıl bir tutum takınacaktır? Yabancı bir acı nasıl

hazmedilecektir? Standart ve alışlagelmiş acılara benzemeyen acıların toplumsal gelişmeye katkısı ne olabilir?

Her toplumun acıya karşı tavır alış biçimi kendine özgüdür. Günümüzün hâkim toplum biçimi olarak modern toplumların acı ile ilişkisi bir dışlama ve reddetme üzerine kuruludur. Bu anlamda, acıya ve ötekiye karşı alınan tavırlar arasında bir karşılaştırmaya giden Claude Lévi-Strauss, modern insanın nefretini çekebilecek olan insan eti yeme (anthropo-phagie) göreneği üzerinden yerinde bir analize gitmiştir. İki toplum türünden bahseden Lévi-Strauss'a göre, ilkel toplumlar antropofaji uygulayan toplumlardır. Modern toplumlar ise antropemia (kusma) yolunu yeğlemişlerdir. Bunlardan ilkini yani antropofaji uygulayanlar, korku saçan düşmanlarının etini yiyerek onları zararsız hale getirmeyi ve bu şekilde onlardan yararlanmayı amaçlayan toplumların tavrıdır. Diğeri, modern toplumların seçtiği yoldur. Aslında, aynı soruna karşı verilmiş iki farklı yanıt bu tutumlardır. Bir toplum düşmanı/ötekiyle/yabancıyla nasıl bir etkileşim stratejisi izleyecektir? Lévi-Strauss'un önemle altını çizdiği husus şudur: modern toplumlar, korkulan kişileri kendileriyle teması olmaksızın, bu iş için yalıtılmış kurumlarda toplayarak kendi bünyesinden dışarı atmaktadır (Lévi-Strauss, 2020, s.433-434). Böylesi bir davranış, kimi açılardan yırtıcı görünen toplumların dahi aklına gelmeyen bir yöntemdir, çünkü ilkel denilen toplumlar öteki olarak nitelendirilerek korkulan bireyleri yiyerek kendi bünyesine katmak eğilimdedir. İkel toplumlar, düşmanını yutarken; modern toplumlar, düşmanını/yabancıyı/ötekiyi kusan toplumlardır. Bunun nedeni, ilkel toplumların düşman da olsa, bir öteki yaratamaması ve onu yiyecek olarak görüp bünyesine katabileceğini düşünmesidir. Buna karşın, modern toplumların öteki/yabancıyı dışlama yöntemi daha serttir. Modern toplum, yabancıyı kendi bünyesine kabul etmez, onu kusarak atar. Yabancıyla karşılaşma biçimi ve bir asimilasyon stratejisi olarak yeme/kusma arasındaki fark, birincisinin ötekiyi bir komşu olarak görebilmesi iken diğerrinin kendisini ötekiyle ortak bir zeminde görmemesidir. Toplumun mükemmel uyumunun bir ifadesi olarak modernlik, bir benzerliği, yakınlığı veya aynılığı hedefler. Komşusunu sevemeyen birey, onun acısını da paylaşamayacaktır. Bunun için modern toplumlar, diğerr toplumsal duygular gibi acıyı da tekdüzeleştirmeye çalışır. Acıyı tanımlar, teşhis eder ve tedavi standardına indirger. Bunu yapmaktaki amaç, mükemmel toplumun kurguladığı mükemmel bahçedeki ayırık otlarını temizlemektir. Modern toplumların acı kaynaklarına yönelik kusma şeklindeki bu tutumu günümüzde göçmen, yabancı, mülteci ve kimi etnik grupların toplumsal entegrasyonundaki

başlıca çelişkiyi göstermektedir. Modern toplumlar acıyı kusan toplumlardır; tanımadıkları ve standardize etmedikleri hiçbir acıyı bünyelerine kabul etmeyerek yollarına devam etmektedirler.

AKIŞKAN MODERN TOPLUMDA ACI: ACININ MÜSTEHCENLEŞMESİ

Akışkan modern toplum, günümüzdeki hâkim neoliberal toplumun tanımındaki iktisadi vurguyu hafifletmesi ve toplumsal gelişmenin kuşatıcı bir tanımını vermesi bakımından Bauman tarafından ortaya atılmış önemli bir kavramsallaştırmadır. Akışkan modern toplum, modern çağın yeni bir evresini tanımlar. Modern zamanlar, kendisinden önceki zamanlarda icat olunmuş ve artık toplumsal yaşamın gelişiminde ayak bağı haline gelmiş katılıkların hızla buharlaştığı bir süreç iken, akışkan modernlikte dünya, yeni ve daha gelişmiş katılıklara uygun hale getirilmek istenir. Bauman'a göre, içinde bulunduğumuz modern toplumda modernlik öncesinin sahip olduğu katılıkların bir an önce eritilmek istenmesinin başlıca nedeni, bunların hiçbir şekilde uzlaşmaya yanaşmamalarıdır (Bauman, 2017, s.26-27). Akışkan modern toplumlar, çoktan ölmüş olan fakat öldüğünün bilincinde olmayan zombi kurumlarla hayatını idame etmeye çalışmaktadır. İnsanların kendi isteği ile uyabilecekleri ve güvenebilecekleri veya kendilerine rehberlik edebilecekleri herhangi bir yasa, idari düzenleme veya sosyal kuralların yokluğu ile şekillenen siyasi-sosyal bir yapılanma söz konusudur (Bauman, 2017, s.30-31).

Akışkan modern toplumu daha önceki toplum biçimlerinden ayıran en önemli özellik, toplumun siyasal bir oluşumdan ziyade bir şirket olarak algılanmasıdır (Dardot ve Laval, 2018, s.361). Doğal olarak, bu toplumun üyesi olan insanın nitelikleri de dönüşmüştür. Sanayi toplumunun üretken ve verimli öznesi yerini artık bir performans ve haz düzeneğine bağlı neoliberal özneye bırakmıştır. Neoliberal özne, şirketlerin girişimci ve rekabetçi öznesidir. Neoliberal özne ile ilgili kavramsallaştırmaların modern Batılı öznenin iktisadi yönüne vurgu yapan nitelikleri ön plana çıkartıyor oluşuna şaşkırmamak gerekir. Bu öznenin imalatında, çeşitli iktisadi teknikler birlikte iş görür. Yeni tutum ve özelemlerin belirlenmesinde etkin olan bu tekniklerle birey, kendi yaşamını bir şirket gibi gerçekleştirmeye yönlendirilir. Yaşamın her dönemi, bir girişime dönüşmüştür. Bireyin kendini gerçekleştirmesi, mesleki faaliyetinden boş vakitlerini harcamasına kadar kendi kişisel sermayesini geliştirecek bir fırsat olarak değerlendirilir. Neoliberal rasyonalite, yaşamı artık geleneksel anlamda katı ve önceden

planlanabilen bir şekilde yönetmez. Esneklik ve girişimcilik bu yeni yaşamın ethoslarıdır. Yaşam boyu gelişim tekniğinin temel ilkesi, girişimci öznenin girişimci tutumlarından ibarettir:

Bu girişimci tutum herkes için geçerli olmalıdır, yoksa yalnızca şirket müdürleri ya da bağımsız çalışanlar için değil. Herkes, “yaşam stratejisi danışmanları”nın yardımıyla kendilik girişiminin benzeri bir formasyonundan geçer; bu formasyon, yaklaşımın farklı veçhelerine yönelik – “ben ve davranış tarzım”, “Ben ve başarı senaryom”, vs.- modüler seminerlerde “kendi kendine teşhis”te bulunmayı sağlayacaktır (Dardot ve Laval, 2018, s.376).

Neoliberal toplumda, belirsizlik içerisinde yol almaya çalışan bireyin karşılaşacağı riskler de kendi kişisel kararına bırakılacaktır. Bir başka ifadeyle, riskin ve yazgının bireyselleştiği bu toplumda, toplumsal risklerin ve acıların yerini yaşamsal risk ve acılar alacaktır. Dolayısıyla, acılarını teşhis ve tedavi etmek isteyen neoliberal özne, bunları kişisel portföyüne ekleyecek ve belki de “Ben ve acılarım” başlığı altında hikâyesini kişisel gelişim seminerlerinde sunma arzusu duyacaktır. Neoliberal özne, kendi yaşamını, üzerinde çalışılacak ve geliştirilecek bir sermaye olarak görür. Çalışma etiği, kendini gerçekleştirmenin biricik yoludur. Bireyler, mesleklerinde ne kadar başarılı ise hayatları da o kadar başarılı addedilecektir. Dolayısıyla, bireyin çalışma hayatı ile kendi yaşamı arasında tam bir uyum söz konusudur (Dardot ve Laval, 2018, s.372).

Neoliberal toplum, geliştirdiği tahakküm biçimleri aracılığıyla kendisine uyumlu neoliberal öznelliklerin inşa edildiği bir toplumdur. Fakat bu öznellikler, politikleşmeleri engellenmiş öznelliklerdir. Böylesi öznelliklerin doğasının ortaya konduğu bir çalışmayı; Michael Hardt ve Antonio Negri'nin 2011 yılında patlak veren yeni toplumsal hareketlerin politik koşullarını incelediği *Duyuru* adlı eserinde bulmak mümkündür. Burada, sürekli bir kriz hali olarak nitelendirilen neoliberalizmin öznel figürleri; borçlandırılanlar, medyalastırılanlar, güvenlikleştirilenler ve temsil edilenler başlığı altında değerlendirilir:

Finansın ve bankaların egemenliği borçlandırılanları yarattı. Bilişim ve iletişim şebekeleri üzerindeki kontrol medyalastırılanları yarattı. Güvenlik rejimi ve genelleştirilen istisnalar devleti korkunun pençesine düşmüş ve korunmak için yalvaran bir figürü, güvenlikleştirilenleri yarattı. Ve demokrasinin yozlaşması garip, depolitize edilmiş bir figürü, temsil edilenleri ortaya çıkardı (Hardt ve Negri, 2012, s.17).

Toplumsal yaşamı dönüştürebilecek etkili politik eylemlerin gerçekleştirilemediği böylesi bir post-politik bir toplumda, modernliğin geleneksel kurumlarının işlevlerini yitirdiğine tanık oluruz. Post-politik toplum, radikal bir toplumsal değişimin hayal dahi edilemediği, sistemi sorgulamanın kabul edilemez olduğu ve siyasal bilincin bastırıldığı homojen bir toplumdur

(Taşkale, 2015, s.55). Sadece siyasal olanın bastırılmasıyla yetinilmez, özünde çatışma ve uzlaşmazlık barındıran her tür duygulanımın da içi boşaltılır. Acı da siyasal doğasından arındırılarak salt ahlaki bir boyuta indirgenir. Post-politika çağının ne zaman başladığına dair tartışmalar, düşünürlerin kendi yorumlarıyla şekilleniyor olsa da, bu çağın topluma ve siyasal olana yansımalarını somut biçimde keşfetmek daha muhtemeldir. Bunun güzel ve farklı bir örneğini, Nobel edebiyat ödüllü yazar Annie Ernaux, *Seneler* adlı kitabında göstermiştir. Ernaux, kitabında, Berlin Duvarı'nın yıkılışının akabinde yaşanan değişimleri, Batılıların gözünden yansıtır (2021, s.156-157). Her şeyin hızlıca dönüştüğü böylesi bir çağda, tarihe yön vermiş siyasi liderler bir saati bile bulmayan yargılamalarla idama yollanabilmiş, toplu mezarlar keşfedilip sergilenmiş ve bir yönüyle reel komünizmin de ölebileceği anlaşılmıştır. Batılıların zihinlerindeki SSCB imgesi değişmiş ve bu değişimin etkisi her alanda hissedilmeye başlanmıştır. Olayların acısını yaşayan Doğu Avrupalılara gıpta ettiklerini ifade eder Ernaux, çünkü yaşanan her türlü sosyal ve siyasal dönüşümün anası olarak gördükleri Fransız Devrimi'nin torunları, bu sefer sadece olayları izlemek zorunda kalmışlardır. Fransızların Doğu Avrupalılara yönelik imrenme duygusu, Berlin Duvarı'nın yıkılmasının akabinde yıkılan duvarı atlayan komünistlerin hızlıca marketlere üşştüklerini gördüklerinde bir acıma duygusuna dönüşmüştür. Komünist toplumun üyeleri, Batılılarla ilk karşılaşmalarında, onların sanat eserlerini veya edebiyatlarını değil tüketim kalıplarını merak etmişlerdir. Bu aynı zamanda, Batılıların aklındaki egzotik komünist toplum imgesinin de dağıldığı bir dönüşümdür. Bu dönüşümü çarpıcı bir şekilde dile getiren Ernaux, dönüşümün nedenleri üzerinde fazla durmaz. Peki bu dönüşüm nasıl açıklanabilir?

Jean Baudrillard, bu dönüşümü müstehcenlik kavramı üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Baudrillard'a göre, insanlık, illüzyon üretme yeteneğini kaybetmiş bir modern toplumsal ve siyasal düzende yaşamaktadır (2011, s.65). Bu siyasal düzeni mümkün kılan unsur, modern toplumsal yaşam sahnesinin müstehcenleşmesidir. Müstehcenlik, görünenden daha da görünür olmaya çalışandır; müstehcen olan şey, bir sahne üzerinde değil, abartılı boyutlara ulaşan bir görselliğe sahip şeylerin ortalığı kaplamasından ibarettir (Baudrillard, 2011, s.71). Müstehcenlik, bütün sahneleri yerle bir eden şeydir. Şeyleri hiper-görünürlük boyutuyla aktararak o şeyin sonunu haber veren bir göstergedir.

Varlık, yokluk yararına değil, varlık-yokluk karşıtlığını aşır geçen bir şey yararına ortadan kaybolmaktadır. Tamamıyla boş olan, tamamıyla dolu olan yararına değil, bolluk ve doyuma ulaşma-tamamıyla dolu olandan daha da dolu olan, tıpkı vücudun aşırı şişmanlayarak, cinselliğin müstehcenleşerek

boşluktan hoşlanmadığını göstermesi gibi- yararına ortadan kalkmaktadır. Devinim, devinimsizlikten çok, hız ve hızlandırma yöntemiyle yok edilmektedir. Deyim yerindeyse devinim kendinden daha devingen olan bir süreç tarafından gidebileceği en uç noktaya kadar götürülüp anlamsızlaştırılarak yok edilmektedir. Cinsellik yüceltme, baskı ve ahlak tarafından değil cinsellikten daha cinsel bir süreç, yani pornografi tarafından yok edilmektedir. Hipergerçeğin çağdaşı olsa olsa hipercinsel olabilir. Daha genelinde gözle görülen şeyler karanlık ve sessizlik tarafından değil; görünenin çok abartılı bir biçimine benzeyen bir “müstehcenlik” evreni tarafından emilip yok edilmektedir (Baudrillard, 2011, s.12).

Neoliberal haz toplumu, acının sırrına vakıf olmakla yetinmeyip, o sırrı müstehcenleştirerek ve gidebileceği en uç noktaya kadar götürüp anlamsızlaştırarak acıyı yok eden bir toplumdur. Bu toplumda, acılar, alışıldık ve geleneksel görünümünü yitirmekte ve girdikleri bu müstehcenleşme sürecinde belirsizlik evreninde yok olup gitmektedir.

SONUÇ

Günümüz toplumları, acıların müstehcenleştirilerek yok edildiği toplumlardır. İster fiziksel olsun ister manevi olsun, her acı, bireysel ve özel bir deneyimdir; kişinin varoluşunu sorguladığı bir zemindir ve biricikliği içinde bireye bir yalnızlık imkânı sunar. Modern yaşamın vaadi, acıyı bireyin yaşamından çıkarmak ve mümkünse yok saymak üzerinedir. Acının kaynağı, bireyin bir davranışına veya ihmeline bağlıysa, yaşamdan haz almama da bireyin kendi sorunu haline indirgenecektir. Birey, modernliğin vaaz ettiği yaşam stratejisine ne kadar uzak yaşarsa o kadar acı çekmeye hazırlanmalıdır kendisini. Öte yandan, acı, özünde bir çatışma içeren ve toplumsal-tarihsel bağlamıyla anlam kazanan bir deneyimdir. Neoliberal toplum ideali, tarihi bir son olarak ve toplumsalı da çoktan vazgeçilmesi gereken bir yapı olarak ilan eder. Acıyı tarihsel ve toplumsal kökenlerinden bağımsız, çatışmasız ve soyut bir kurgu içinde yorumlar. Bu anlamda, toplumsalı dönüştürecek etkin eylemlerin yerini, anlamsız ve bağlamsız acılar almıştır. Yeni neoliberal öznellikler kurmak, siyasallaşmanın önünü kesmenin etkili bir yoludur. Neoliberalizm, sadece toplumsal süreçlerin ekonomik boyutuna yönelmiş bir yönetimsellik ve pratikler bütünü değildir. Neoliberalizmin yaşanacak büyük bir mali krizle yok olup gidecek ekonomik bir sistem olmadığı defalarca kanıtlanmıştır. Neoliberalizmi dünyayı yöneten çokuluslu küresel şirketlerin iç işleyişiyle açıklanamayacak kılan da bu yaklaşımdır. Böylesi bir yaklaşım, onun ekonomik bir sistemden çok toplumsal bir rasyonalite olduğunu vurgular (Dardot ve Laval, 2018, s.1).

Gerçekten de, neoliberalizm sadece bir iktisat politikası olmayan bir varoluş biçimi, insanların ruhlarını inşa edip tekrar sömürüye hazır hale getiren bir hissetme biçimidir.

Neoliberal haz toplumu, “haz alacaksın!” buyruğu altında yönetilir. Bu toplum, yaşamı ve mutluluğu teşvik eder, acıyı ve ölümü görünmez kılmaya çalışır ve çoğu durumda bunu başarır. Toplumsal yaşamı tüm yönleriyle performans ve haz düzeneklerinin bir nesnesi olarak yönetir. Neoliberal öznenin beklenen, yaşam için çalışması değil; sürekli daha fazla üretim ve daha fazla haz için yorulmasıdır. Bu toplumda, performans bir görev, haz ise reddedilemeyecek bir emirdir (Dardot ve Laval, 2018, s.391). Günümüzde, neoliberal tahakküm biçimlerinin bir aygıtı olarak inşa edilen kimlikler, aynı zamanda birer acı öznesi olarak tezahür etmektedir. İster kredi borcuyla sisteme entegre edilmiş olsun isterse güvenikleştirilerek ötekileştirilmiş olsun, neoliberal öznellikleri acı bağlamında inşa eden temel ilke, onların acıyı sadece ahlaki boyutuyla düşünmeleridir. Yaşadığımız çağda yaşanan mağduriyetlere ve acılara siyasallığından sıyrılmış yoğun bir ahlaki içerik kaydedilmek istenmektedir (Furedi, 2014, s.236). Neoliberal tahakküm aygıtlarının kendisini ahlaki otorite olarak tanımlama çabasının bir ürünüdür bu yaklaşım. Kolektif acılara karşı dayanışma duygularını canlandırarak eylem biçimlerinin yerine, neoliberal öznel kimliklere uygun ahlaki acılar dayatılmaktadır artık. Acı çekmenin gizemli bir anlamı olabileceği yönünde bir kamuoyu oluşturulmak istenmektedir. Ne yazık ki, acı çekmenin hiçbir derin anlamı yoktur ve bir trajediye kurban giden kişi herhangi bir olağanüstü özelliğe sahip değildir. Günümüz toplumunun kurbanlara ahlaki erdemler atfetmesi, toplumun insanın etkin yönüne olan inancını yitirdiğini gösterir (Furedi, 2014, s.238). Neoliberal toplumda acı pratiği, sahip olduğu geleneksel anlam üretim sürecinin bağlarından kurtulmuş ve aşırı uçlar arasında gidip gelme mantığına sığdırılmıştır (Baudrillard, 2011, s.7). Çekilen acılar, insanın neoliberal haz toplumundaki yabancılaşmasının bir onayı şeklinde iş görmektedir. Hâlbuki, acının barındırdığı tarihsel ve toplumsal kökler, toplumun varoluş mantığını da sorgulatabilmelidir. Nasıl ki tarih, ancak belli bir sondan ve mesafeden bakılarak anlaşılabilirse acının da anlaşılması ancak belli bir mesafeyle mümkündür. Maalesef, mesafenin ortadan kaldırıldığı bir dünyada yaşıyoruz. Bu mesafe yokluğu da acının anlamlandırılmasında en büyük engel olarak ortaya çıkıyor. Neoliberal haz toplumunun çaresiz ve mutsuz üyeleri, acının ve mutluluğun anlam diyalektiğinde bir yırtılma yaşadıklarından, acı aleyhine ve mutluluk lehine tavır almak zorunda kalmışlardır. Tam da bu noktada, cesur yeni dünyanın tüketimci üyelerine siyasal varlık olmaları itibarıyla logos’a sahip oldukları hatırlatılmalıdır. Bu bağlamda, acı çekenin sıradan sesini adil bir toplumu kuracak

logos'un imtiyazına ortak etmeyi amaçlayan bir siyaset etiğini savunmak belki de atılacak ilk adım olmalıdır.

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | The author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors's Contributions: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was prepared by the author alone.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde ViraVerita E-Dergi'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde ViraVerita E-Dergi'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın ViraVerita E-Dergi'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir. | The author declares that he complies with the scientific, ethical, and quotation rules of ViraVerita E-Journal in all processes of the paper and that he does not make any falsification of the data collected. In addition, he declares that ViraVerita E-Journal and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than ViraVerita E-Journal.

KAYNAKÇA

- Baudrillard, J. (2011). *Çaresiz stratejiler* (2. Baskı). (O. Adanır, Çev.). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. (Özgün eser basım 1983).
- Bauman, Z. (2017). *Akışkan modernite* (1. Baskı). (S. O. Çavuş, Çev.). Can Yayınları. (Özgün eser basım 2000).
- Bloch, E. (2013). *Hıristiyanlıktaki ateizm* (1. Baskı). (V. Atayman, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım 1968).
- Breton, D. L. (2010). *Acının antropolojisi* (2. Baskı). (İ. Yerguz, Çev.). Sel Yayıncılık. (Özgün eser basım 1995).
- Crockett, C. (2011). *Radical political theology : religion and politics after liberalism* (1. Baskı). Columbia University Press.
- Dardot, P. & Laval, C. (2018). *Dünyanın yeni aklı: neoliberal toplum üzerine deneme* (2. Baskı). (I. Ergüden, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Özgün eser basım 2009).
- Ernaux, A. (2021). *Seneler* (1. Baskı). (S. İdemen, Çev.). Can Yayınları. (Özgün eser basım 2008).
- Foucault, M. (2013). *Güvenlik, toprak, nüfus, College de France dersleri (1977-1978)* (1. Baskı). (F. Taylan, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Özgün eser basım 2004).
- Freud, S. (2011). *Uygurluğun huzursuzluğu* (4. Baskı). (H. Barışcan, Çev.). Metis Yayınları. (Özgün eser basım 1930).
- Furedi, F. (2014). *Korku kültürü* (2. Baskı). (B. Yıldırım, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım 1997).
- Han, B. C. (2022). *Palyatif toplum günümüzde acı* (3. Baskı). (H. Barışcan, Çev.). Metis Yayınları. (Özgün eser basım 2020).
- Hardt, M. ve Negri, A. (2012). *Duyuru* (1. Baskı). (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Özgün eser basım 2012).
- Lévi-Strauss, C. (2020). *Hüzünlü dönenceler* (7. Baskı). (Ö. Bozkurt, Çev.). YKY. (Özgün eser basım 1955).
- Nietzsche, F. (2019). *Unpublished fragments 1882-1884, The complete works of Friedrich Nietzsche 14* (1. Baskı). (P. S. Loeb ve D. F. Tinsley, Çev.). Stanford University Press Stanford. (Özgün eser basım 1999).
- Ranciere, J. (2021). *Anlaşmazlık* (1. Baskı). (A.D. Temiz, Çev.). Monokl Yayınları. (Özgün eser basım 1995).
- Suar, S. (2016, 10 Temmuz). Çürümenin Öyküsü: Leviathan. Azizm Sanat Örgütü. <http://www.azizmsanat.org/2016/07/10/curumenin-oykusu-leviathan-selin-suar/> adresinden 17 Ocak 2023 tarihinde alınmıştır.
- Taşkale, A. R. (2015). *Neoliberal ve militarist post-politika: siyasalı bastırma sanatı* (1. Baskı). (M. Serin, Çev.). Nota Bene Yayınları.
- Wallerstein, I. (2013). *Bilginin belirsizlikleri* (1. Baskı). (B. Alataş, Çev.). Sümer Yayıncılık. (Özgün eser basım 2004).

ⁱ https://www.etymonline.com/word/repertory?ref=etymonline_crossreference

ⁱⁱ https://www.etymonline.com/word/homeopathy#etymonline_v_12119

ⁱⁱⁱ Teodise, düşünce tarihinde, kötülük problemine yönelik ortaya atılmış felsefi ve teolojik çözüm şekillerinden birisidir. Teolojik bakımdan, kötülük problemi, mutlak güç ve iyilik sahibi bir Tanrı karşısında kötülüğün varlığını sürdürebilmesinin mantıksal çelişmesine yoğunlaşır. Buna göre, her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen Tanrı'nın dünyada kötülük tecrübelerine izin veriyor olması temel bir çelişkidir. Görüleceği üzere, teodise, daha çok Tanrı'nın varlığını sorgulayan düşünürlerden gelen ve bir çelişkiyi ortaya koymak amacıyla ortaya konmuş kötülük problemine yönelik bir yanıt geliştirme amacı güder. Bu yönüyle, bu yaklaşımın Tanrı'ya içsel sayabileceğimiz iyilik, merhamet ve adalet ile dünyadaki kötülüğün varlığını uzlaştırmaya çalışan düşünceler silsilesi olduğu ifade edilebilir. Teodise, yaşanan kötülükler ve içine düşülen bunalımlar karşısında insanın Tanrı'ya olan inancını ayakta tutan ve onun başına gelenleri anlamlandırmasına katkı sağlayan bir düşünce geliştirme pratiği olarak da anlaşılabilir. Kitab-ı Mukaddes'teki Eyüp Peygamber hikâyesinde, Eyüp'ün kendi başından geçenler bağlamında arkadaşlarıyla gerçekleştirdiği tartışmalar tarihsel bakımdan önemli teodise tartışmalarındandır.